

Dissertatio inauguralis medica de lingua sana et aegra / [Johann Reinhard Kustner].

Contributors

Kustner, Johann Reinhard.
Universität Altdorf.

Publication/Creation

Altorfii : Literis magni Danielis Meyeri, [1716]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ggfcbec7>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

28

310/3/P

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA

DE

LINGVA
SANA ET ÆGRA

QVAM

CONSENSV

GRATIOSAE

FACVLTATIS MEDICAE

IN

INCLYTA VNIVERSITATE ALTORFINA

PRO LICENTIA

HONORES IN MEDICINA SVM-

MOS ET PRIVILEGIA DOCTORALIA

LEGITIME CAPESSENDI

PVBLICAE VENTILATIONI

EXPONIT

AD D. XXV. JVN. A. R. S. MDCCXVI.

JOH. REINHARDVS KVSTNERVS

MOENO-FRANCOFVRTENSIS.

ALTORFII,

LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERI.

L. D. P. W.

DISSERTATIO IN AVGVSTI
MEDICA

DE

LINGVA

SALVA ET AGR

FACULTATIS MEDICAE

IN

PRO LICENTIA

HONORIS IN MEDICINA

MORS ET PRIMUM DOCTOR

IN

1801

AD P. M. V. A. R. S. M. D. C. C. C. I.

JOHANNES HANCOCK & COMPANY

NEW YORK

1801

PROOEMIUM.

*L*inguam nobilissimum illud organum oris, anima nostra cogitationumque interpretem optimum, (a) sive juxta Democritum ψυχῆς ἄγγελον, thematis inauguralis loco describere & explicare jam suscepi: atque ad hoc non leves me impulerunt causa; sive enim 1.) artificiosissimam illius fabricam, quam recentiorum præcipue quorundam Anatomicorum (b) industria debemus, consideremus, quæ mirabilis profecto & stupenda plane examinantibus se offert, 2) sive præstantissimos atque egregios ejus usus, quos corpori nostro præstat, perpendamus, dum in loquela, gustu, masticatione, deglutitione, mucæ & aliarum rerum ex ore rejiciendarum expulsionem, suctionem, aliisque usibus tam masculè se gerit, ut hæc actiones vel prorsus non, vel saltem non nisi depravate & imperfecte fieri queant: Sive etiam 3.) gravissimorum & pertinacissimorum morborum cohortem, partem hanc tam misere affligentium, medicamque pariter ac chirurgicam opem desiderantium, perlustremus, profecto vix ullum fore adeo dementem arbitror, qui hanc materiam Medico futuro, aut non satis dignam, aut inutilem existimaverit, quin potius è contrario eam dignissimam atque utilissimam reputaverit. Hoc autem, ut congruo fiat ordine, totam hanc dissertationem in tria dividam capita: quorum primum erit physiologicum, mirabilem lingue structuram, variarumque illius partium usum patefaciens. Alterum pathologiam ejus explicabit, nimirum morborum, qui linguam afficiunt,

(a) ita enim vocatur ab Horatio, Lucretio, Prudentio.

(b) Malpighii, Fracassati & Bellini.

ciunt, naturam, causas & signa tradet, & simul indicabit, quam signa in aliis morbis ex lingua peti queant. Tertium illorum curationem, tam quæ medicamentis, quam quæ manuum & instrumentorum opera peragitur, exhibebit. Quod si forte hinc inde erravero, meliora edoctus, lubens meritoque errores meos emendaturus sum. Caterum Deum T. O. M. supplex rogo, ut propositum hocce meum feliciter cedat in ipsius gloriam atque proximi mei salutem.

CAPVT I.
PHYSIOLOGICVM
Linguae structuram & usum exponens.

§. I.

Definitio
& onomatologia.

Lingua, cujus historiam medicam hic describere suscepimus, est pars tam nota omnibus, ut oleum & operam perdere existimemus, si de rigidiori ejus *definitione* ad regulas logicas strictius accommodata nimis velimus esse solliciti: propterea sine longiori verborum ambage sub linguae nomine intelligimus *partem illam organicam mobilem in ore, gustus & loquelæ precipuum instrumentum.* Genus hujus definitionis constituimus partem organicam, quoniam lingua ex variis aliis partibus, ad certas actiones determinatas peragendas composita est; differentiam specificam quilibet facile ex reliquis definitionis verbis colligere poterit. Linguae vocabulum sive à lingendo, (*lecten*) quoniam ea lingere solemus, sive à ligando ortum ducat, quoniam dentium vallo munita quasi & ligata est, ut *Gellius* vult (*c*) nobis perinde erit, Philologorum enim litem nostram non facimus; sufficit nobis si modo lector intelligat, nos sub linguae nomine hic non sermo-

(c) libr. 1. cap. 15.

fermonem seu dialectum cujusdam regionis vel populi indicare, quo sensu dicimus hunc vel illum callere linguam Græcam, Gallicam &c. quod nos Germani eine *Sprach* vertimus, sicut *Plautus* utitur in *Pœnulo*: dicens is omnes linguas scit; & *Ovidius* dum canit (d):

*Nec levis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit: & linguas edidicisse duas.*

Sed è contrario nos intelligere partem illam oris mobilem in definitione expressam, quæ à Græcis γλωσσα vel γλωττα, à Germanis die *Zunge* appellatur, ob aliqualem etiam cum lingua similitudinem, *Plinius* aliique Botanici nonnullis plantis hocce nomen imposuerunt, ut linguæ cervinæ, linguæ bubulæ sive buglossæ, cynoglossæ, hippoglossæ, ophioglossæ &c. Plures linguæ significationes, ut pro contrectatione, eloquentia, promontoriis &c. Lector B. apud Lexicographos facile inveniet.

§. 2. *Lingua situs, figura, magnitudo, color, numerus naturalis*, notiora sunt omnibus, quam à calamo unquam describi possunt; ita, ut qui hæc accuratius scriptis tradere vellet, rem me quidem iudice, obscuraret potius quam illustraret: hoc solum in transitu quasi hic monere volumus, nonnullis lingua datam esse paulo majorem, nonnullis paulo minorem: his crassiores, illis tenuiores, aliis acuminatam, aliis obtusam magis, quæ omnia si modum non excedant, vix notabile quoddam vitium inferunt. Inde tamen magna ex parte pendere arbitror, quod quibusdam lingua sit volubilior, mobilior, promptior; aliis vero tardior, gravior & ad motum ineptior: hinc propter hanc diversitatem non omnes æque prompti vel apti sunt ad eleganter ornateque canendum aut loquendum; inde quoque oriri puto, quod quidam distincte admodum loquantur, alii confuse & perturbate, ut vix intelligi queant.

Situs, figura, magnitudo, numerus & color linguæ.

Ratione
nume-

(d) libr. 2. de arte amandi. vers. 121.

numeri, nos non morari debet, quod *Diodorus Siculus* (e) de incolis Insulæ in australi oceano fabulose refert, διπτυχον αὐτῆς ἔχεν τὴν γλῶτταν, geminam seu duplicem eos habere linguam, quoniam nullo recentioris Historiographi testimonio comprobatur, adeoque id fabulis accensendum existimo. At tamen quandoque præter naturam homines nonnullos, *duplicem habuisse linguam*, docent Miscell. N. C. Dec. I. Ann. IX. & X. Observ. 137. item *linguam duplicem*, alteram alteri incumbentem in puero sexenni Ephem. N. C. Cent. III. Obs. 42. Cæterum vocabula bilinguis & trilinguis apud Latinos etiam notant hominem, qui duas tresve linguas callet, vel etiam, qui parum sincera fide loquitur (eine falsche Zunge) ut *Plautus* inquit (f) *Ne duplices habeatis linguas, ne ego bilingues vos necem*: & *Virgilius* Tyrios bilingues appellat (g) nusquam autem certa fide constat Tyrios duas linguas obtinuisse. Dividitur quidem lingua, ubi muscoli in medio concurrunt, beneficio lineæ cujusdam albicantis tendinæ ab *Hippocrate* in Coac. 11. 141. Edit. Linden. τὸ δίπυρον appellata, in partes æquales, dextram nempe & sinistram secundum longitudinem, illa autem divisio adeo superficialis est, ut hanc ob causam lingua minime duplex dici mereatur, sed potius revera unica tantum sit.

Connexio
linguæ.

§. 3. Connectitur lingua variis partibus: anterior ejus pars, quæ tenuior est, & plus minus acuminata apex linguæ vulgo dicta, libera existit, ob motus facilitatem, quam actiones ejus requirebant, in inferiori tamen & media apicis parte ligamentum tenue membranaceum conspicitur, frænulum linguæ appellatum, quod inter duo ostia ductuum salivalium *Warthoni*, versus menti interiorem & mediam partem descendens, ibique cum musculo genioglossa, infra describendo, maxillæ inferiori jungitur, atque ne lingua forte inordinatius moveatur,

(e) sub finem libri secundi. (f) in *Truculent*, A. 4. Sc. 3. v. 7.

(g) *Æn.* 1. v. 665.

tur, præstare videtur. E contrario in recens natis, quandoque nimis breve existit, aut nimis productum, ut lingua libere moveri nequeat, & sic suctionem ac loquelam impediat: linguæ utraque lateralis pars cum maxilla inferiori cohæret per communem oris membranam. In posteriori parte, basis linguæ dicta, per eandem membranam oris communem, faucibus, tonsillis & uvulæ nequitur, imprimis sursum ad uvulam lingua ibi emittit fibras quasdam carneas seu musculares, quæ apud *Valsalvam* (b) sub nomine novi musculi admodum exigui glossostaphilini veniunt, quales quoque hic Altorfi in cadaveribus invenit & demonstravit Vir Magnificus, Excellentissimus atque Experientissimus Dn. D. HEISTERVS, verum in omnibus subjectis, eas non æque visibiles ac robustas esse afferit. Præterea basis sive posterior linguæ pars, firmissime conjungitur quoque cum osse hyoide, quod linguæ pro basi seu fundamento inservit, mediante ligamento membranaceo lato, quo molliter non arcte nimis annectitur medio officulo ossis hyoidis, ne mobilitati impedimentum aliquod inde proveniat, quod ab Excell. D. D. HOFFMANNO observatum invenit in Diss. ad Horn. microcosm. p. 57: lateralibus autem officulis per musculos.

§. 4. Hoc os quoniam partem linguæ constituit, à nobis hic minime prætermittendum, sed accurate potius describendum est. Appellatur *hyoides* quasi hypsiloides, ob aliqualem similitudinem cum figura literæ græcæ ypsilon, (quæ sic pingitur υ) (i) vocatur etiam à quibusdam linguale, & à Germanis das Zungen-Bain / quoniam linguæ adhæret, atque musculis nonnullis linguæ originem præbet: situm est in fundo oris ad partem linguæ posteriorem & sic inter linguam & laryngis partem superiorem. Hoc os in foetu nondum apparet sed

Offis hyoidis descriptio & usus.

(b) Tract. de aure humana. (i) Vesling. Tab. XI fig. XI. & XII. Verheyen Tab. XXIX. fig. 78.

sed loco ejus membranacea substantia invenitur, quæ postea in infantibus cartilaginea, & tandem ossea fit crescente ætate; in decrepitis, interdum ex uno frusto, verum in adultis & senibus aliis fere semper ex quinque constat partibus (quod notandum, quia plurimi autores trium tantum mentionem faciunt) quorum primum frustum pars media & latissima basis dictum, & in anteriori parte convexum, linguam, in posteriori vero concavum & laryngem respicit. Longitudo ejus dimidium pollicem paulò superat, latitudo vero trium vel quatuor circiter est linearum, & crassities unius lineæ. Ad hujus duas extremitates, reliqua quatuor frusta, utrimque duo sita sunt, unum majus, alterum valde exiguum, & ita juncta sunt, ut extremitatum partem posteriorem tantum tangant, & quidem majora extremitatis partem inferiorem, minora superiorem. Majoris pollicis quasi habent longitudinem, & aliquatenus applanata sunt, circa extremitates vero rotundiora: crassitiem habent mediocris calami straminei quodammodo compressi, paulòque sunt crassiora, ubi basin tangunt, quam in altera extremitate. Hæc ita cum basi juncta, ob qualemcunque cornuum figuram, quam referunt, cornua ossis hyoidis, & totum os propterea etiam bicornis appellari solet. *Minora frustula* inter basin & cornua superius collocata à *Verheyen* aliisque nonnullis appendices cartilagineæ dicuntur, sed in adultis ut plurimum vera ossa sunt, magnitudine & crassitie, imo tota figura semina tritici æmulantur, uti exemplar, quod apud *Virum Magnificum*, Excellentissimum atque Experientissimum D. D. HEISTERVM vidi, testatur, unde ossa triticea nominari possent. Et cornua & hæc officula interventu cartilaginis ligamentorumque cohærent cum basi, atque peculiari motu donantur, hinc pro distinctis ossibus, non pro epiphysebus, merito habentur. Minora illa officula, quoniam in junioribus sæpe adhuc cartilaginea sunt, & alias in mundificatione

tione ossis hyoidis, propter exiguitatem facile auferuntur, hinc factum forte est, ut a multis Anatomicis neque inventa neque descripta sint. Præterea notandum, quod ossiculorum horum minorum quodlibet interveniente ligamento tereti, (quod interdum cartilagineum est) adunatur processui styloidi, ejusdem in quo situm est lateris: quo fit, ut firmior longe sit linguæ nexus, atque ad neutram partem se distrahi nimis patiatur. Aliquando hoc ligamentum non solum cartilagineum, sed etiam per intervalla osseum fit, ita ut tria in quolibet latere ossicula oblonga primum a *Vesalio* deinde & ab aliis notata sint, qui propterea undecim ossis hyoidis frustra numerant; verum huic opinioni assentire non possumus, quia id, quod rarum est, pro consueto & ordinario non venditandum: nam rarum est videre illa ligamenta cartilaginea, rarius in his ossicula, rarissimum vero distinctum ossiculorum numerum annotare, hinc melius est ordinariam sequi constitutionem, etiam si *Casseri*, *Valverda* aliique in tabulis suis delineationem *Vesalii* secuti sint. Præter connexionem cum lingua, jungitur quoque variis Laryngis partibus, ope membranæ crassæ & quasi ligamentosæ, quæ cum membrana oris continua est. Tandem cornuum hujus ossis interveniente cartilagine & ligamento tereti junguntur cartilaginis scutiformis processibus superioribus. Figura igitur & situs hujus ossis efficiunt, ut quamvis lingua ante laryngem & pharyngem sita sit, ea tamen minime respirationem vel deglutitionem impediat: linguæ enim basis punctum fixum, sicut alii muscoli, in osse quodam habere debuit: illud habere non potuisset, si hoc os abesset, nisi in vertebrae colli vel capitis parte inferiore, atque sic lingua vel ad vertebrae vel ad cranium se extendere debuisset, (quod docet cognitio vicinarum partium) hoc si factum fuisset, necessario laryngem & pharyngem obtegisset, deglutitionem respirationemque impedivisset, quod hujus ossis commo-

do situ & figura præcavetur. Ex quibus patet usum hujus ossis longe esse majorem, quam vulgo ab illis existimatur, qui mechanicam partium corporis nostri structuram, non exacte satis considerant, aut penitus vilipendent.

*Musculi
ossis hyoidis.*

§. 5. Denique etiam os hyoides, ope musculorum cohæret cum apophysibus styloideis cranii, maxilla inferiori, sterno & scapulis, à quibus musculis varie movetur, & hi motus linguæ actioni succurrunt, (hinc alius hujus ossis insignis innotescit usus) nam cum lingua tanquam pars mobilis, juncta est huic ossi, sequitur etiam illius motum. Nomina musculorum ossis hyoidis Græca sunt à principio & fine, seu à termino à quo & ad quem ipsis imposita, & quinque illorum numeramus paria, quorum brevem sed accuratam descriptionem dabimus. Primum par, quod remotis integumentis communibus sub mento & musculis biventribus in conspectum prodit *Mylohyoideum* appellatur; (k) oritur principio largo sed tenui, à facie interna & anteriori maxillæ inferioris infra dentium radices, seque extendit à radicibus dentium incisorum usque ad tertium molarem, moxque ejus fibræ obliquo ductu in angulum coeunt, cujus apex inseritur ossi hyoidi circa conjunctionem basis cum cornu, a quibusdam *geniohyoideum* externum vocatur. Alterum par *geniohyoideum* proprie dictum, proximè sub præcedente situm, oritur quoque ex interiori maxillæ inferioris facie, sed angustiore principio, & solum infra dentes incisivos, in ipsa synchondrosi, inde recta descendit & inseritur parti superiori basis ossis hyoidis. Tertium par *stylohyoideum*, oritur à processus styloidis extremitate, & inseritur basi ossis hyoidis in latere, ubi cum cornubus jungitur: ventrem hujus musculi perforat musculus digastricus maxillæ inferioris. Recensita tria paria, quando simul agunt, radicem sive basin linguæ attollunt & antrorsum trahunt, sicque orificium œsophagi dilatant, ut

(k) Conf. Vesling. tab. XI. fig. XIII. Bidloo Anat. Tab. 15.

ut eo facilius bolum deglutiendum suscipere possit, si unus vel alter horum musculorum in uno tantum latere trahit, os hyoides oblique ad latus movet, & cum hoc simul linguam. Quartum par *sternohyoideum* ortum partim ex sterni parte superiori & interiori, partim ex interiori parte claviculæ, ubi cum sterno articulatur, & quandoque etiam ex ipsa costa superiori, largo satis principio, ascendit mox sub cute super asperam arteriam, glandulam thyroideam vel cartilaginem scutiformem laryngis ad os hyoides, terminaturque in inferiorem basis partem. In posteriori hujus musculi facie, tendinea quædam inscriptio, fere ut in musculis rectis abdominis sæpe observatur, notante *Morgagno* (1). Quintum & ultimum par longissimum sed tenue existit, *coracohyoideum* dictum, oriundum ex incisura quadam costæ superioris scapulæ, mox juxta processum coracoidem, vel ex ipsa costa superiori scapulæ: hinc oblique per collum versus os hyoides ascendens, haud longe ante insertionem, confundit caudam cum præcedente musculo & in eundem locum inseritur. Hic musculus ut plurimum, ubi mastoides capitis flexor, ipsi incumbit, tendineus est, atque sic biventrem musculum repræsentat. Hæc duo musculorum paria, si simul agunt, antagonisæ sunt trium priorum, radicem linguæ deorsum & retrorsum movendo, sicque deglutitionem juvant, bolumque in faucibus hærentem in œsophagum protrudunt. Quando hi musculi in uno tantum latere agunt, inprimis quando coracohyoideus hoc facit, os hyoides & simul linguam oblique deorsum trahit.

§. 6. Progredimur jam ad ipsius *linguæ structuram & usum* Linguae
structura. examinandum, ubi ante omnia notamus molem ejus seu corpus præcipue ex muskulosa constare substantia, quæ triplici cingitur involucro, quorum primum membrana externa, alterum corpus reticulare, tertium corpus papillare nervosum appellatur.

(1.) *exterior membrana.* *Exterior membrana* est membrana in homine mollis, porosa & tenera, innumeris papillulis seu tuberculis plena, quæ tubercula oriuntur à papillis nerveis subtus latentibus & exiguis foraminulis sive poris pertusa conspiciuntur in lingua exserta hominis vivi & sani; imprimis hoc apparet, si linguæ apici exserto cujusdam sapidum quoddam corpus applicetur, atque jubeamus hominem illum accurate gustare, tunc alter si beneficio boni microscopii apicem illum exsertum prudenter aspiciet, eminentias illas, ac foraminula in illis pulchre observare, & simul quod papillæ illæ e lingua ad similitudinem cornuum limacum nunc protrudantur seu erigantur, nunc retrahantur, notare poterit. Protruduntur autem, quando distincte gustare volumus, e contrario retrahuntur seque subducunt, quando objectum acrius ipsis applicatur. Idem quodammodo in nobis ipsis loco claro in speculo attendere possumus, si linguam paululum exsertam dentibus leniter comprimamus, sapidumque admoveamus. In ægris & mortuis hæc fere disparent & vix amplius conspiciuntur, quoniam partes omnes ergo & papillulæ tunc flaccidæ sunt, vel muco tenaci, pituita aut colore quodam præternaturali, flavo, fusco, nigricante &c. obductæ. Cæterum illæ papillulæ, si sine cautelis descriptis, & obiter tantum considerantur, adeo exiguæ sunt, ut villos quasi tantum repræsentent. Præterea figura harum papillarum in lingua humana non tam manifeste sine microscopiis observatur, quam in brutis, in quibus ut plurimum multo majores sunt: pars illarum pyramidalem figuram obtinet, aliæ globulum in apice gerunt, corniculis limacum vel capitulis acicularum haud absimilem, uti in lingua vitulina & bubula manifestissimum est. In quibusdam animalibus hæc tunica dura ac quasi cartilaginea existit, ut in bobus, felibus & cumprimis in leonibus, & in homine atque aliis animalibus capsulas seu vaginulas quasi efficit, quæ papillas nerveas corporis papillaris

ner-

nervosi, infra describendi, includunt, defenduntque ab injuriis & doloribus, quos Salia aliaque acria aut aspera, quæ in os immittuntur, ipsis inferre possent. In inferiori linguæ parte, haud procul ab apice, membrana hæc tenuior & magis glabra est, quam in superiore parte, nullis amplius papillulis seu tuberculis conspicuis, ibique hanc ob causam lingua vix amplius sapes accurate percipit.

§. 7. Altera tunica mox sub priori sita, *Corpus sive mem-* (2.) *Cor-*
brana reticularis dicitur, innumeris perforata foraminulis cri- *pus reticu-*
 bri exigui seu reticuli ad instar, (unde nomen accepit) humo- *lare.*
 re albicante vel flavescente semper tincta; Membrana hæc adeo
 tenera est & mucositate obrita, ut vix nisi cocta rite demonstrari
 examinarive possit: Coctione enim induratur & firmior fit,
 ita ut postea in lingua bubula aut vitulina facile tam ab exter-
 na membrana quam a mox subjacente corpore nervoso sepa-
 rari & perlustrari queat. Per hæc foraminula papillæ nerveæ
 è corpore nervoso in vaginulas sive tubercula exterioris mem-
 branæ (6) transeunt. Præterea reticularis hæc tunica in su-
 periori facie, ubi externam membranam tangit, albicans seu
 leviter flavescens conspicitur; inferior autem facies linguam
 respiciens, nigricans sive cineritium colorem obtinet. Non-
 nulli descriptam modo membranam pro membrana non agno-
 scunt, sed eam nil aliud esse ajunt quam mucum coctione in-
 duratum, eodem modo ac serum vel albumen ovi coctione in-
 durari possunt, neque etiam, meo quidem judicio, a scopo
 multum aberrant; imo in lingua humana (forte ob subtilita-
 tem) demonstrari non potest, teste *Ruyfchio (m)* quamvis à
 plerisque promiscue linguæ tam bubulæ quam humanæ tribua-
 tur ab Autoribus. Attamen quoniam cocta in multis animalibus
 perfectam repræsentat membranam, plurimique recentio-
 res Anatomici eam pro membrana agnoscunt describuntque,

(m) Thef. Anat. X. p. 12.

etiam non dubitavi eam ad membranas linguæ referre. Miror autem *Verheyenum*, quod hujus membranæ reticularis & corporis papillaris mox describendi nullam mentionem faciat ac si *Malpighii*, *Fracassati* & *Bellini* scripta nunquam legisset aut vidisset, sed obscuram atque inconcinnam potius eorum exhibet descriptionem, quam hic refutare jam non vacat.

(3.) *Corporis papillaris nervosi.*

§. 8. Proxime sub reticulari hac membrana *Corpus papillare nervosum* in conspectum prodit, quod notabili satis crassitie totam faciem superiorem & partes laterales linguæ ambit, in inferiori autem parte, sensim sensimque disparet, & vix amplius vel penitus non apparet. Nervosum appellatur, quoniam nervi linguæ in illud desinunt & papillas efficiunt, sicuti experimentum *Bellini* (n) probat, quo nervus a muscosa substantia liberatus hamulo leniter trahatur, papillam continuam profunde retrahit, confirmante id *Bohnio* (o) totumque hoc corpus videtur expansio horum nervorum, atque hinc verum ac proximum gustus organum existit. Papillare vero dicitur, quia fibræ nerveæ parvas eminentias conficiunt, quæ ob qualemcunque analogiam cum papillis, papillæ quoque appellatæ sunt: idcirco cum innumeræ tales in hoc corpore conspiciantur, papillare à *Malpighio* dictum est. Papillas vero corpus hoc componentes, ob diversam figuram duplicis generis esse existimamus, sicuti vel nudo oculo inprimis in bobus vel melius adhuc microscopiis observare licet; pleræque autem pyramidalem figuram referunt ex ampliori principio in apicem desinentes, hinc pyramidales dictæ, & hæ primum genus constituunt: nonnulli cum *Malpighio* pyramidales in duo genera in majores & minores dividunt, verum cum differentia à sola magnitudine desumpta exigui sit momenti, data opera distinctionem illam omisimus. Alterum vero papillarum genus, surgit eodem

(n) de Gustus organo cap. 14.

(o) Circulo Anat. Progymn. 24.

dem modo, ut pyramidales, verum in apice gerunt globulum seu capitulum quoddam rotundum, corniculis limacum emisilibus ex *Malpighii* comparatione, (vulgo den *Schnecken-Hörnern*) haud absimilem, vel capitulis fungorum terrestrium, sicut à Bellino (p) describuntur, ob quam figuram papillæ capitatae dicuntur, & præcipue circa apicem linguæ, ejusque latera copiosius observantur, ubi exactiori gustu pollemus. Omnes hæ papillæ per membranam reticularem transeunt in eminentias sive tubercula primæ, hoc est, exterioris membranæ, quæ ut (6) dictum, cava sunt, ut papillas corporis nervosi in se recipere & ab injuriis externis acriorum vel asperiorum corporum, quæ in os immittuntur, defendere tuerique possint. Nulla linguæ pars meliori cum ratione *organum* gustus statui potest, quam corpus hoc nervosum papillare: nam sicuti 1.) aliis in partibus nervi semper sunt organa sensuum, ergo & hic erunt, 2.) propter analogiam cum papillis nerveis cutaneis: sicut enim hæ sensus tactus præcipuum organum sunt, ita papillæ linguæ sensus gustus organum erunt primarium. 3.) Quoniam papillæ linguæ, quando exacte gustare volumus, tenduntur erigunturque supra linguæ superficiem; & quando acriora linguæ admoveamus, papillæ illæ se retrahunt & quasi se abscondunt intra linguæ substantiam, ne rudius ab iis afficiantur, ut (6) asserimus: propterea illæ partes, quæ in debiliore sapore se erigunt, in fortiori vero se retrahunt, *pro gustus vero & proprio organo optime haberi posse censeo*, præsertim cum nulla alia linguæ pars huic usui aptior videatur. *Galenus* quidem tunicæ per linguam expansæ, hoc officium adscribere videtur (q) & *Bauhinus* (r) aliique internæ spongiosæ carneæ substantiæ linguæ hoc munus tribuunt; verum rationes modo datæ contrarium evin-

Uusus hujus corporis.

(p) cap. XIII. de Gustus organo. (q) L. 4. de loc. affect. cap. 2.
 (r) L. 3. Theatr. Anat. cap. 9.

evincunt. Neque omni linguæ parti æqualis gustandi vis inest, sed excellit hæc vis in apice: hinc quæ accurate gustare volumus huic admovere solemus.

De Gustus §. 9. Sed dum modo organum gustus proprium descripsi-
objecto. mus, commodissime hoc loco addi posse arbitramur pauca, *quæ ad objectum gustus attinent.* Hoc constituunt sapes. Quæritur autem, quid sapes efficiat? Hoc vulgo esse ajunt sal quodcunque, sive purum & per se tale, sive conjunctum cum particulis aqueis oleosis aut terrestribus in corporibus quibuscunque, quod vel jam solutum, dum in os ingeritur, vel ibidem à saliva solvitur, papillas nerveas vellicando, sensum gustus in nobis excitat. Hoc probant cinerum exemplo, qui ex sale & terra constant: Si sal omnis ex iis per aquam educitur, atque terra reliqua linguæ imponitur, nullum excitabit saporem; dicunt deinde prout illa vellicatio seu titillatio blandior, eo saporem quoque magis esse gratum & acceptum; si vero vellicatio illa rudior esset, aut nimis fortis, saporem ingratum & adversum, imo dolorificum in nobis produci; Cæteroquin saporum diversitates ajunt provenire vel ex diversa salis cum aliis particulis mixtura, vel ex diversa salium figura per microscopia cognita. Nos quidem in operandi ratione cum illis convenimus: verum non solum salia, sed etiam olea multa & spiritus pro objectis gustus non sine ratione haberi posse arbitramur, atq; illud inde constare putamus, quoniam illæ partes tam animalium quam vegetabilium, cibos potusve sapos constituentes, in olea, salia & spiritus converti possunt, hinc in oleis destillatis vegetabilium odorem & saporem præstantissimum & eminentissimum v. gr. cinamomi, caryophyllorum, anisi, rosmarini &c. non à sale paucò, quod in eis reperitur, sed magis ab oleo aromatico pendere persuasi sumus; si enim salia illarum plantarum ab oleo depurantur, saporis etiam multum amittent. Sic spiritus ex vino vel aliis fermentatis parati, saposissimi

simi sunt, profecto non propter paucam illam salis copiam, quam continent, sed præcipue propter particulas suas spirituosas, à salinis diversas, quæ foraminula exterioris linguæ membranæ penetrantes, papillis nerveis applicatæ, eas stimulando sensum saporis excitare valent.

§. 10. Hinc jam explicari potest, *quare sapidissima objecta phænomena circa dolorifica*, si paulo majori copia linguæ applicantur: nimirum *na circa gustus ob-* quia vehementius papillas nerveas stimulant atque irritant; *jectum.* contra autem illa, quæ minus acria sunt, quam saliva nostra nobis insipida dicuntur; Saliva enim sani hominis, quamvis omni acrimonia non sit destituta, ut varia phænomena docent, tamen non percipitur sapida, quoniam papillæ ea assuetæ sunt; idcirco, quæ similem vel minorem adhuc habent acrimoniam, quam saliva, ut aqua & terra purissima, oleaque non nulla expressa lenissima, dum papillas nerveas satis vellicare non valent, insipida pronunciamus, nihil enim gustamus, nisi quod acrius est saliva nostra. Placet etiam hoc loco adhuc inquire, *Cur pueris & fœminis plerumque dulcia*, ut vina dulcia, hydromel, fructus horæi dulces, saccharata &c. *& fœminis dulcia,* viris autem *viris acri-* acriora, ut vina rhenana aliaque similia, ut & cibi sale, aromatibus, raphano rusticano, limoniis, capparidibus &c. *uscula placeant.* conditi aut præparati præ dulcibus magis arrideant. Hujus phænomeni rationem credo diversam in diversis papillarum nervearum constitutionem; in pueris enim fœminisque, cæteris paribus, eas, (ut totam reliquam corporis constitutionem) teneriores esse existimo, quam in viris & senibus, hinc acriora sine dolore aut sensu molesto ferre non possunt, sed cum dulcia blande afficiant & quasi titillent, gratum gustus sensum in illis excitant, hinc infantibus nihil nisi blanda & dulcia, lac & saccharata placent; è contrario viri & senes quoniam papillas habent duriores & callosiores lenem dulcium stimulum non sentiunt, ideoque ea ipsis non placent, quia inde non afficiuntur, sed acriorem desiderant: Temperies tamen tenerior aut robustior & consuetudo efficere possunt,

possunt, ut interdum senes ratione gustus sint quasi pueri, & viri quasi fœminæ, ac vice versa. Sic Germani, qui vinum Rhenanum, Franconicum aliaque similia acidiuscula bibere assueti sunt, raro amant vina Hispanica, Gallica aliave dulcia; contra illæ Nationes, quæ vina dulcia bibere consueverunt, saporem vini Rhenani averfantur, & ingratum pronunciant, quia rudius illorum linguam afficit, dulcibus aut blandioribus assuetam.

*Lingua
musculi.*

§. 11. Oportet jam, ut jam redeamus ad descriptionem structuræ linguæ, cujus pars reliqua, postquam jam descriptæ ablatae sunt, maxime est *carnosa* sive *musculosa*, si tantum glandulas sublinguales dictas excipiamus, attamen caro sui generis & laxa, cui similis non datur in corpore: atque illa musculosa pars maximam linguæ molem & quasi corpus ejus constituit. Autores autem magnopere discrepant in numero musculorum linguam componentium; nam nonnulli musculos ossis hyoidis cum linguæ confundunt, eosque in communes & proprios dividunt, & sic octo, novem, decem imo plura numerant paria. Alii musculorum linguæ propriorum paria sex, alii quinque, alii quatuor, & quidam tantum tria reapse distincta paria statuunt. In tanta igitur Autorum discrepantia quid eligerem, hæsitarem, nisi ex dissertatione VIRI Excellentissimi DN. D. HEISTERI, Præceptoris atque Patroni summe colendi (s) certior factus fuisset, quod musculus linguæ à nemine melius quam à Celeberrimo Anglorum Anatomico Guilielmo *Gowpero* (t) descripti atque ad vivum delineati essent. Hic autem tria tantum paria propria, nomina à principio & fine recipientia, describit, quorum primum vocat *genioglossum*, ortum ducens maxime sub geniohyoideo supra descripto, ab interiori menti parte, & inseritur medio linguæ, fibras per totam linguæ substantiam dispartiens: hinc ratione ortus & insertionis, linguam
versus

(s) de Masticatione pag. 34. (t) in Myotomia reform.

versus anteriora & extra os trahere valet. Alterum par *ceratoglossum* appellat, partim à basi, maxima autem parte à cornibus ossis hyoidis, largo carneo principio oritur, unde etiam a nonnullis basio-ceratoglossum vocatur, & inseritur parti mediæ ac laterali linguæ, à nonnullis pars illa, quæ à basi oritur, separatur à reliquo & basioglossum appellatur: verum exacte cohæret, ut merito pro uno musculorum pari habendum sit, nisi entia præter necessitatem multiplicare velimus. Si ambo hi muscoli ceratoglossi simul agunt, priorum sunt antagonistæ, id est, retrahunt linguam versus fauces; si alter horum musculorum solus, eam ad latus movet. Tertium par *styloglossum* audit, cujus origo est in processu styloide cranii, progreditur oblique versus linguam, & inseritur in latus linguæ. Usus hujus paris fere convenit cum præcedente, si enim uterque styloglossus simul agat, retrorsum trahit linguam & simul paulo sursum, (quæ actio in deglutitione usum habet, ut supra jam dictum est,) si alter solus, ad latus eam ducit. Præter autem tria illa musculorum paria, lingua innumeras adhuc obtinet musculosas fibras rectas sive longitudinales, perpendiculares & obliquas duplicis ordinis sibi invicem impositas, chiasmum facientes, aliasque, quæ vario atque mirabili contextu sibi invicem ita implicantur, ut nullus adhuc Anatomicorum earum plexus accurate resolvere potuerit, ut in lingua quadam cocta indaganti facile apparet, atque inde varium mirificumque ejus motum ac volubilitatem pendere arbitror, qua ampliari, contrahi, abbreviari & prolongari potest, qui motus a solis illis musculis deduci aut expectari haud possunt. Denique notandum, quod recensitis modo musculis *Verheyen* addat exiguum quoddam par tenue admodum & breve, quod *chondroglossum* appellat; hoc oriri asserit a processibus cartilagineis ossis hyoidis & inseri in medium basis linguæ. Alius adhuc paris mentionem facit *Spigelius*, (& nonnulli hunc sequentes) cui nomen dedit *Myloglossi*,

quod etiam Verheyen se vidisse putat: verum cum hæc duo paria obscure sint descripta, & ab exactioribus Anatomicis non inveniuntur; etiam *Marchette* (u) illud omnino rarissimum esse testetur, malui eorum descriptionem hic omittere, cum non ordinario, sed potius ex lusu quasi naturæ quandoque adesse videntur. *Basioglossum*, quod etiam vulgo ab Autoribus describitur, à basi ossis hyoidis oriundum, cum non sit nisi exigua pars ceratoglossi, à *Cowpero* aliisque recentioribus Anatomicis pro peculiari pari non habetur, ut supra monuimus.

Glandule
foramina
& pin-
guedo lin-
gua.

§. 12. Denique in superficie linguæ etiam exiguæ conspiciuntur *glandule*, quæ in corpore nervoso radicari videntur, & imprimis circa radicem sunt conspicuæ, in medio porum excretorium obtinentes, hæc plerumque in lingua sana, magnitudinem seminis milii non excedunt, attamen quandoque majores conspiciuntur, sicuti à *Morgagno* Adversor. Anat. (v) delineantur, imo Experientissimus Dn. D. HEISTERVS possidet delineationem linguæ hominis inflammatione faucium mortui, in qua has glandulas circa basin linguæ, quasdam milii, quasdam vero lentis magnitudine observavit & delineavit, in quibus omnibus ductus excretorius in medio manifeste conspiciebatur. Videntur hæc glandulæ secretioni liquidi salivalis destinatæ. Præter glandulas in parte linguæ postica foramina sæpe occurrunt, stylum non raro admittentia, *Fracassato* (x) *Bartholino* (y) & *Schelhamero* (z) jam observata, & tandem etiam à *Morgagno* tanquam nova loco citato annotata sunt, eaque foramina aliosque poros linguæ spirituosam aut subtilem assumptorum materiem subire posse existimamus, & beneficio horum subitanæ sæpe refectioem fieri debilium, quando spirituosa adhuc in ore sunt. *Pinguedo* etiam muscu-
losi

(u) Anatom. Cap. de lingua. (v) Tab. I (x) de lingua. (y) Anatom. Cap. de ling. (z) in programm. Anatom. pag. 6. tractatui de humoribus addito.

Iosis fibris inprimis circa radicem interjecta est, quæ lubricationi & emollitioni inservire videtur ob motus facilitatem.

§. 13. Restat, ut adhuc describamus, tanquam linguæ par- *Glandule*
tes, *glandulas sublinguales dictas & vasa linguæ.* Glandulæ *sublin-*
sublinguales sunt glandulæ ex conglomeratarum, ut vocant, *guales.*
genere, satis notabiles, sub inferiori & mediæ linguæ parte si-
tæ, mox post frænulum linguæ, sub musculo mylohyoideo,
pollicis circiter habentes longitudinem, & minimi digiti lati-
tudinem, coloris ejusdem cum parotidibus & maxillaribus.
Quævis harum glandularum ductum habet excretorium, in
bobus, ursibus, leonibusque satis insignem, imo & in vitulis
satis conspicuum, qui sub papilla quadam juxta dentes inciso-
res maxillæ inferioris, eodem fere loco, ubi ductus salivalis
Warthonianus in os hiat, peculiari ut plurimum orificio se
manifestat. In homine autem, equo, cervo & lupo, ductus
hic proprium in ore orificium non habet, sed lympham suam
salivalem in Warthonianum exonerat (a) & inde in os per
orificium infundit. *Ruyfchius* (b) tamen notavit, ductum War-
thonianum modo alterutrum modo utrumque tribus in locis
salivam infundere ori, adeoque à latere frænuli tria sæpe oscu-
la hiantia deprehendit. Hic ductus salivalis à celeberrimo *Ri-*
vino in vitulis primum fuit observatus & descriptus in differ-
tatione de Dyspepsia, quæ Lipsiæ prodiit Anno 1679. atque hinc
merito ductus *Rivinianus* nominandus. Post quinque autem
demum annos nempe Anno 1684. *Caspar Bartholinus* de ductu
salivali hæctenus, (ut putavit) non descripto observationem
anatomicam Haffniæ edidit in 4to, quæ Anno 1685. in 8vo
Ultrajecti fuit recusa, in qua descriptionem hujus ductus ejus-
que delineationem dedit, quomodo in læna illum observavit.
Cum autem hoc scriptum in plurium manus venisset, quam

(a) Warthon de Glandul. cap. 21. p. 120.

(b) Thesaur. Anatom. I. p. 25.

Dissertatio *Rivini*, ab exteris Bartholinus pro inventore habitus est, imprimis cum hic Rivini nullam fecerit mentionem, & propterea *ductus Bartholinianus* ab illis appellari solet. Utrum autem Bartholinus sciverit prius Rivini inventum nec ne, decidere non audeo; fieri enim potest, ut unus aliquid inveniat tanquam novum, de quo antea nihil scivit, cum tamen res illa apud alios jam nota fuerit. Videtur quoque *Verheyen* hoc ignorasse, cum nullam neque *Rivini* neque *Bartholini* faciat mentionem.

*Vasa lin-
guae.*

§. 14. Vasa linguæ sunt arteriæ, venæ & nervi. *Arteriæ* sunt rami carotidis externæ tam dextræ quam sinistræ, quæ supra laryngem ex dictis carotidibus emergunt, quarum altera dextram, altera sinistram linguæ partem ingreditur, & sic per totam linguæ substantiam ramulos suos distribuunt, ac per varias anastomoses inter se communicant. Existimarunt quidem olim lineam illam medianam linguam ita dividere, ut vasa unius lateris non communicent cum alterius lateris vasis, sed injectiones communicationem nos docuerunt. Eodem modo *venæ linguales* e jugularibus externis oriundæ per totam linguam disseminantur, sanguinemque superfluum e lingua reducant ad dictas jugulares. Ramuli autem linguales satis conspicui, qui sub apice in conspectum veniunt, & in linguæ fauciumque affectibus inflammatoriis secari solent, *ranina* appellantur. Tandem *nervos* quoque habet lingua a duplici cerebri pari, tam pro sensu gustus, quam pro motu ejus exercendo. Primum rami sunt a tertio ramo quinti paris *Willisii* satis insignes, a quibus, quoniam gustui famulari præcipue existimantur, totum par gustatorii nomen recepit: ramuli enim ejus ex *Malpighii*, *Bellini* aliorumque observationibus usque in papillas nerveas excurrunt, quæ gustus proximum organum constituunt. Ex hujus paris nervei absentia *Reald. Columbus* (c) mirabile

---

(c) L. XV. de Re Anat.

rabile exemplum in homine quodam vitrivorace observavit, qui, ut ait, nullum prorsus gustum per totam vitam habuit, nullam in edendo voluptatem, nihil jucundum persentiebat: insipida, amara, dulcia, pingua, falsa, acria, non distinguebat, vitrum, saxa, lapides, ligna, viva animalia, carbones, pisces è vivario extractos adhuc salientes vorabat, vorabat lutum, lineos laneosque pannos, fœnum, stipulam, & ut brevi omnia complectar, quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid illi edendum seu deglutiendum potius offerebatur, mercede proposita, dictum ac factum ingurgitabat, imo & sacculum cum carbone refertum & saccum insuper devoravit. Alterum nervorum par, quod lingua recipit, ex *Willisii* computatione nonum cerebri existit, atque linguale seu linguæ motorium nuncupatur, quoniam potissimum per musculos linguæ disseminatur, atque sic motui linguæ inservire putatur. Utrumque autem par & motum & gustum juvare, verosimilius est, quia inter se communicant. Denique ab octavo pari etiam ramuli ad os hyoides abeunt. *Vasa lymphatica* a nullo adhuc Anatomico observata reperio.

§. 15. Recensitis omnibus partibus, quæ ad linguæ compositionem concurrunt, superest, ut jam de usibus ejus quoque dicamus, qui profecto longe plures sunt, quam ab Autoribus vulgo describuntur. Primus & præcipuus *loquela* mihi videtur, ob quam animi cogitationumque nostrarum interpres, sive *ψυχῆς ἄγγελον* appellatur, quoniam sermonis primarium instrumentum est: qui enim lingua destituuntur, misere admodum, & vix aut prorsus non, quoscunque etiam gestus aut signa adhibeant, recte cogitata sua nobis significare possunt. Neq; nos moratur, quod quidam sine lingua locutos fuisse perhibeantur, *Riolan.* (d) & *Barthol.* (e) cum hoc extraordinarium, & potius crebrior

(d) Enchir. Anat. L. IV. cap. XII.

(e) Anatomia cap. de lingua.

brior observatio tales mutos esse testetur: imo si in quibusdam strictius tantummodo est ligata, ut moveri rite nequeat, non nisi corrupte loqui possunt. Igitur dum loquelam perficit, egregium me hercule nobis usum præstat, quamvis non raro quoque ob eandem noceat: hinc *Pittacus* scribit, linguam esse maximum bonorum & malorum instrumentum, ὄργανον μὲν ἀγαθῶν, ὄργανον δὲ κακῶν μέγιστον, & *Anacharsis* rogatus, quid esset in homine pessimum, quid optimum? sapienter respondit, *Lingua*: *Barlaam* quoque (f) ita canit:

*Quam noceo, quam prosum eadem sum pessima rerum
Optimaque:*

Imo *Cicero* pro *Flacco* cap. 23. ait linguam quasi flabellum esse seditionis; quilibet tamen prudens facile capit, hoc non de usu, sed potius de linguæ aut loquelæ abusu esse intelligendum. *Secundus* usus est gustus primarium esse instrumentum beneficio papillarum nervearum, quicquid enim accurate gustu explorare volumus, linguæ applicandum est, & præsertim apici, ubi papillæ egregie eminent, tunc sapor proprius hujus vel illius corporis percipitur, sicut hoc jam supra (8) probatum est; Interim non negamus, gustum etiam aliquomodo in palato & uvula exerceri: nam medicamenta in uvulæ morbis ipsi applicata, ut mel, piper, alumen &c. ipso applicationis momento cognosci & gustu distingui possunt. Sic etiam existimo gustum per œsophogum adhuc aliquo modo continuari, dum deglutimus, forte autem idea illa in nobis oritur à particulis sapidis in lingua adhuc hærentibus. *Tertium* usum nobis præstat in masticatione, dum enim cibi solidi a dentibus divisi, & in cavum oris prolapsi, sponte iterum dentes non subeant, lingua præsto est, quæ volubilitate sua eos rursus eo repellit, ut ibi ulterius diffringi & comminui possint, donec tandem satis manducati commode deglutiri queant. *In deglutitionis*

(f) in *Miscellan.* lib. II.

nis autem actu quartum usum perficit: primo enim cibos deglutendos versus fauces propellit, deinde elevatione linguæ radicis ossisque hyoidis pharynx ampliatur, ut eo facilius cibi intrare queant, postea vero descensu suo, cibos, pharyngem semel ingressos protrudit in œsophagum, Boërhaav. (g) *Quinto lingua in suctione etiam egregie prodest*, infantes enim, quibus lingua frænulo arctius ligata, ut eam sufficienter exserere, mammaramque papillis applicare nequeant, lac sugere non possunt, quod mulierculis e vulgo etiam notissimum est. *Sexto quoque expulsionis salivæ, mucis, aliarumque rerum ex ore rejiciendarum* inservit, quod observamus, quando simile quid ex ore expellere conamur, tum enim exserimus linguam extra labra, & subito rursus retrahimus, simulque aërem vehementer explodimus, sic una ejicitur illud, quod extrudere volumus, atque hanc actionem sine linguæ insigni motitatione fieri non posse, quilibet facile in se ipso experiri poterit. *Septimo salivæ in os influxum promovet.* Hoc percipimus, quando os magno nostro incommodo subinde siccum est, præsertim dum noctu evigilamus, vel etiam alio tempore; tunc ut humidum fiat, hinc inde motitamus linguam, stimulantur sic & concutiuntur glandulæ palati, genarum, labrorum & sublinguales, imo ductus excretorii Warthoniani & Stenoniani, unde brevi percipimus salivæ in os influxum, orisque humectationem. Eundem etiam nobis usum præstat in masticatione, ob digestionis commodum in ventriculo: ibi enim, quia lingua in perpetuo motu, hinc eo ipso copiosior salivæ affluxus & commixtio cum alimentis in ore promovetur, sine qua eorum digestio in ventriculo rite perfici nequit. *Octavo in animalibus nonnullis*, ut bobus & vaccis exterior linguæ membrana eminentias duras & cartilaginosas quasi obtinet, retrorsum reflexas, & hamulos seu uncas repræsentantes, qui, quoniam

Quintus

Sextus

Septimus

Octavus

D hæc

Nonus

hæc animalia superioribus dentibus carent, *graminis aliusque pabulæ apprehensionem & retentionem faciunt*;prehendunt enim gramen inter linguam & palatum quoque asperum & quasi hamatum, atque sic dum morsu illud refecare non possunt, evellendo illud decerpunt. *Nonus lingua usus est lambere*, id quod non solum in cibo capiendo usu venit, sed etiam in vulneribus sanandis, ita enim Eduardi Regis Anglorum venenata vulnera uxor Eleonora curavit, teste *Bartholino*. (b)

CAPUT II. PATHOLOGICVM

*Morborum linguæ naturam, causas & signa
breviter delineans.*

*Morbi
varii lin-
guæ.*

§. 16. **M**ulti iique gravissimi sunt morbi, qui linguam affligere solent, sic ut vix integer liber ad eos pro merito explicandos, multo minus dissertatio academica sufficiat: attamen operam dabimus, ut si non omnes, saltem plerosque & præcipuos pro virili explicemus, atque naturam sive indolem causas & deinde etiam curationem in compendio quodam exhibeamus. Collegit quidem jam plerosque linguæ morbos & pathologicè pertractavit illustre quondam Academiæ Altorfinæ decus DN. D. J. M. HOFFMANNVS, jam Serenissimi Margravii Brandenburgico-Onoldini Archiater, (i) atque sic a magno labore me jam liberavit, verum adhuc alios, unacum curatione, de qua ille non egit, addemus.

*Magnitudo præter-
naturalis
& tumores.*

§. 17. Occurrit autem primointer linguæ morbos, *magnitudo p.n. aucta*, loquelam, masticationem & deglutitionem impediens, quod vitium aliquando jam in utero materno ob malam con-
forma-

(b) Anat. cap. de lingua.

(i) in Disquisitione Anatomico-Pathologica, p. 347.

formationem oritur, sicuti exemplum refertur in Misc. N. C. (k) de infante Holmiæ in Suecia nato, cui lingua ex ore instar canis venatici propendebat. Pariter Lugduni Batavor. in puella quadam lingua manus amplitudine ampla crassaque observata est, ut vix ore contineretur, conf. §. 6. & *Bartholinus* (l): vel etiam post nativitatem supervenit, vitio morbi, sic ut eam in portentosam magnitudinem excrevisse notarint, *Galenus*, *J. Cameraarius*, *Zacutus* & *Donatus*, ut testatur *Bartholinus* loco antea notato. Præsertim vero ab inflammatione, vel à pituitoso tumore, vel a scirrho sæpe intumescit, ob stagnationem humorum viscidorum, plus minusve exagitatorum; vel in ptyalismo, præsertim a mercurialibus excitato, vel etiam sæpe ab assumtis venenis. *Inflammatio* linguæ cognoscitur ex signis inflammationis in genere, tumore scilicet, rubore, dolore & calore p. n.; *pituitosus tumor* ex pallore & æstus absentia à priori distinguitur; *Scirrhum* adesse novimus ex lapidea quasi duritie, & absentia ruboris & æstus p. n.; qui vero si dolores creat, cancerum facit. *Eminentias scirrhosas*, juglandis magnitudinem excedentes, anteriorem & laterales linguæ partes occupantes, observavit *Zuvingerus* (m). *Tumores & ulcera linguæ cancrosa* præter *Muys* (n) & *Gaukes* (o) in Nobili quodam Norimbergæ annotavit DN. D. HEISTERVS, in quo à dente curvo linguam pungente malum ortum traxisse videbatur. Cognoscitur cancer ex scirrho prægresso, subsequente dolore acri, mordente vehementissimo, vel ex ulcere linguæ foetidissimo, dolente, depascente & remedia traumatica optima respuente. *Verrucas* in lingua excrecentes, haud pridem in Studioso quodam vidit laudatus DN. D. HEISTERVS. Sicuti verò inflammationes, ita quoque *abscessus* in lingua & fistulæ oriri possunt,

D 2

prout

(k) Dec. II. A. II. obs. 51. (l) Centur. 2. hist. 22. & Anatom. p. 547. (m) Theatr. Pract. Med. p. 69. (n) Obs. Decad. II. obs. X. (o) Prax. Med. Chir. cap. 38.

prout laudatus Dn. D. Hoffmannus (p) ex M. N. C. annotavit, ubi & *Atheroma* linguæ describitur. (q)

Ranula §. 18. Peculiaris quoque tumor in lingua quandoque conspicitur, qui *Ranula* & Græcis *Βάρραχ* dicitur, cujus appellationis ratio non adeo est manifesta: forte quoniam ægri eo laborantes, non articulate, sed coaxando ranarum instar loquantur. Est autem tumor mollis pituitosus inam linguæ partem obsidens, venisque, quas raninas appellant, accumbens, juxta frænulum linguæ à stagnatione humorum crassorum & pituitosorum ortus: cujus apud Chirurgos & Observationum Scriptores multa leguntur exempla, infantibusque præ adultis sunt frequentiores.

Calculi vermes pustula. §. 19. Calculos sive lapillos in & sub lingua annotarunt M. N. C. (r) Plater. (s) *Bartholinus* (t) *Zacutus Lusitanus* (u) & *vermes* & intra venas sublinguales stabulantes M. N. C. (x) Pustulæ etiam sæpe in lingua emergunt, sero acri & nonnunquam quasi urente scatentes, loquelam & manducationem indientes. *Lingua duplex* jam supra (2) binis exemplis probavimus. *Historiam linguæ aridæ* instar ligni immobilis in ore hærentis legere licet ex M. N. C. (y)

Vulnera. §. 20. *Vulnera* raro quidem patitur lingua ab instrumentis acutis, secantibus, aut pungentibus, quoniam à dentibus & maxillis tanquam munimentis aut vallis cingitur; verum sæpius à morsu dentium sub lapsu vel convulsionibus graviter vulneratur, & sæpissime à glandibus plumbeis, munimentum illud parum curantibus; & quamvis hæc vulnera per se mortem non facile inferant, sed sæpe tota lingua sine vitæ damno excisa a

liove

(p) l. c. p. 348 (q) M. N. C. Dec. II. A. II. obs. 52. (r) Dec. II. An. V. & VI. obs. 142. & Append. ibid pag. 91. Decur. III. An. X. obs. 116. (s) Obs. lib. III p. 887. & lib. II. p. 377. (t) Anat. cap. de Lingua. (u) Prax. Mirab. Lib. I. obs. 78. (x) Dec. I. A. VIII. obs. 100. (y) Decur. II. An. VI. & VII. obs. 9.

liove modo ablata fuerit, tamen loquelam vel tollit, vel saltem valde impedit ac turbat, & pars amissa non facilè restituitur. Quod si vero à dentibus aut sub convulsionum epilepticarum insultu, aut extra easdem sub lapsu aliaque valida dentium collisione intercepta, aut ab instrumentis acutis, sive in longum sive in latum sit diffissa lingua aut perforata, aut portio quædam penitus abscissa, sic tamen, ut reliquæ substantiæ carnosæ adhuc quodammodo in aliqua parte cohæreat, consolidationem quidem rursus admittit, attamen tarde & difficulter sæpe coit, imo sine sutura non facile coalescit, tum ob salivæ copiosum & continuum affluxum, tum præcipue ob linguæ inter loquendum, masticandum & deglutiendum inevitabilem motum.

§. 21. *De ulceribus linguæ* cancrōsis jam supra facta fuit mentio; sed & alia ulcerum linguæ frequenter occurrit species, in superficie ejus nec non totius oris, imo & œsophagi instar crustæ albicantis cum insigni ardore se exhibens, quam *aphthas* appellant, quæ à sero viscido plus minus acri & corrosivo in ductulis excretoriis stagnante oriuntur, & quandoque pessimæ sunt indolis, ut mortem post se trahant: imo ab iis tanta aliquando oris putredo observata est, ut in infante ante mortem mandibulæ sponte exciderint, atque caro gangrænosa circa illas excisa fuerit. M. N. C. (2) Oriuntur etiam sæpe *exulcerationes & dolores in lingua* à dentibus inæqualibus, eorumque frustis acutis, quæ nisi auferantur, cancrōsa ulcera producere possunt. Sic & *corpora urentia* ulcera linguæ producere queunt.

Ulcera.

§. 22. Inter *symptomata linguæ* notissima deprehenduntur ejus *actiones læsæ*, nam *abolitur vel imminuitur ejus motus*, & hinc per consequens etiam loquela: sive hoc fiat à mala conformatione in utero, vel à paralyfi, apoplexia, syncope, casu ab alto, percussione, affectibus animi, ira, terrore &c. dene-

*Actiones
linguæ læsæ.*

Loquela
læsa.

gato spirituum animalium in ejus musculos influxu, qualia exempla multa videsis apud *D. D. Hoffmannum*; (a) ubi imprimis etiam memorabilis historia recensetur de muto quavis hora prima pomeridiana loquente. Ratione malæ conformationis, linguæ motus sæpe læditur in infantibus à *frænulo longiori, densiori vel justo strictiori*, sic ut inferiori mandibulæ quasi agglutinetur; unde papillas mammaram rite apprehendere non possunt, ideoque nec sugere, ætateque accrescente articulatam loquelam impedit; sic si frænulum ad apicem usque extenditur, motum linguæ & loquelam quoque impedit. Ad malam conformationem quoque pertinere videtur exemplum, quod haud pridem in puero quinquenni vel sexenni hic vidit Excellentissimus *D. D. HEISTERVS*, qui ne verbum adhuc proferre poterat, sed magis mutus erat quam piscis, quod aphoniam Græci vocant, in quo quidem nullum vitium in frænulo, verum lingua valde crassa & brevis conspiciebatur. Neque ob surditatem aphonus erat, nam loquentes intelligebat: alias enim notum est, quod surdi nati, muti quoque sint, quia sermo homini non est connatus, sed ex auditu acquisitus. Sic etiam loquela aboletur, ob linguam quacunque ratione amissam & miraculis accensenda videntur exempla illa pauca, quæ amissa lingua loqui potuisse traduntur (15) & apud *Jac. Ruland.* (b), aut aliud linguæ vicem supplens adfuisse necessum est. Huc memorabilis historia *Tulpii* (c) pertinet, ubi detruncata à Turcis tota illa linguæ parte, qua volubilis est, Juvenis quidam omni voce privabatur per triennium, quæ ipsi postea subito cœlitus quasi vehementi terrore perfecte fuit restituta: cujus etiam *Lindanus* & *Bartholinus* (d) mentionem faciunt. Præterea imminuitur etiam loquela aut depravatur à tumore, ranula, inflammatione, vulneribus aliisque causis manifestis: id quod etiam

(a) l. c. p. 253. (b) Aglossostomographia. (c) lib. 1. obs. 41.

(d) Anatom. cap. de lingua.

etiam fit in balbutie, hæsitantia aut titubatione linguæ : quæ vitia malam conformationem, & aut nimiam amplitudinem, crassitiem, longitudinem aut brevitatem; frænulum strictius, linguæ nimiam laxitatem aut rigiditatem, vel vitium in nervis ejus pro causa agnoscunt: vel depravatur in motibus convulsivis a terrore aliave causa ortis, quale exemplum ex *Platero* (e) innotuit.

§. 23. Tollitur etiam actio linguæ in *gustu abolito*, dum quidam à natali die gustu destituuntur, quale exemplum jam supra ex *Reald. Columbo* (f) descriptum, qui nullo, dum viveret, gustu erat præditus, & in quo post mortem nervi gustatorii non ad linguam, sed ad occiput reflexi inventi sunt. In aliis vero gustus aboleri vel minui potest 1) defectu spirituum, hinc in summe debilibus & syncopiticis gustus læsus plerumque observatur, obstructione nervorum & papillarum gustatoriarum; vel 2) quando lingua mucro viscido glutinoso, aut crusta præternaturali obsita est. *Depravatur verò sæpe gustus*, sic ut ægris quibusdam omnia amara, aut salsa, aliis acida, urinosa, nidorosa, aut alio inusitato sapore prædita observentur: quod phænomenon præcipue à saliva corrupta, & biliosis, falsis, acidis, urinosi, aut aliis præternaturalibus particulis inquinata oriri videtur, talem saporem linguæ imprimente.

Gustus læsus.

§. 24. *Ad symptomata retentorum* pertinent res præter naturam in lingua detentæ, ut humores viscosi, acres in crustas aut aphthas tandem desinentes, nec non calculi, vermes &c. Ad excretorum vitium referri potest hæmorrhagia lethalis in venæ sectione sub lingua incaute administrata M. N. C. (g) item ex frænuli linguæ improvida sectione *Dionis* (h) annotavit.

Retinenda
& excernenda læsa.

§. 25. Qua-

(e) Mantiss. obs. III. p. 9. (f) de Lazaro vitivorace. (14)

(g) Dec. I. An. IV. & V. obs. 81. & Dec. II. Ann. III. obs. 12.

(h) in chirurgia cap. de fræn. linguæ.

Qualitates mutatae linguae. §. 25. Qualitates denique mutatae, sub linguæ pallore, albore, rubore, nigritie, flavedine, asperitate, fissuris, faldedine, amaritie se produnt; de quorum significationibus, ut & in genere de signis morborum ex lingua petendis, legi meretur libellus elegans *Cassulani*, (i) cujus præcipua contenta in compendio recenset *Barchusius* (k), quæ digna sunt, ut huc transferantur, antequam prius ex eodem Autore recensuero, quæ ex *Hippocrate* aliisque veteribus de diagnosi & prognosi ex lingua petenda magno studio collegit, nam revera in praxi scitu sunt necessaria, quoniam lingua seri in sanguine conditionem significat, quales scilicet particulæ in eo abundant, unde multum lucis multis in morbis affulget: nam si flava, bilis redundantiæ; si alba phlegmatis, si rubra, sanguinis; si nigra & exsiccata æstum sanguinis & defectum seri denotat; nam tria merito palmaria signa dantur præcipue humorum peccantium, ut *B. Bruno* (l) loquitur, *urina, pulsus & lingua*, è tribus corporis regionibus deprompta, *urina* ex infima, *pulsus* è media, *lingua* è suprema. Sed progredimur ad signa hæc describenda.

juxta Hippocratem aliosque Veteres. §. 26. Vetustissimus Medicinæ Autor *Hippocrates*, inquit *Barchusius* (m) memoriæ prodidit, linguam humorum serum, quale sit indicare, ac eam, prout aliquis ex humoribus in corpore abundat, alio atque alio colore infici. Exempli gratia, si bilis abundat, linguam fieri pallidam aut flavam, si sanguis, rubicundam: si pituita albam: si atra bilis, nigram. Neque vero dicta cujusvis humoris copia ex linguæ inspectione cognoscitur tantum; sed etiam hæc prout omnifariam fuerit variis in corporis affectibus affecta, prodit qualemcunque corporis ægrotantis conditionem, ac morbi eventum: verbi gratia, lingua nigricans ardentem febrem portendit, quin etsi aliquis tali febre correptus, lingua ejus exasperata finditur & siccatur, colore

(i) de Lingua, morborum acutorum signo. (k) Collect. Medicinæ Practicæ. p. 369. (l) Propyl. Med. p. 119. (m) loco citato p. 365.

colore primum pallida est, at procedente tempore nigrescit. Quod si ea per morbi initia nigrescat, contingunt celeriores; verum si postea, tardiores febris judicationes. Si lingua circa initia fuerit horrida, & in eodem colore perseveraverit, procedente autem tempore exasperetur, livescat, findatur, mortem denunciat. Quod si admodum nigrescat, die XIV judicationem promittit. Perniciem autem maxime minatur lingua nigra, & ex virore pallefcens, *inprimis denigrata, ubi alvi fluxus simul adfuerit, celerem mortem significat.* Si lingua propter siccitatem densa & aspera, phrenitidem portendit. Si pleuritici lingua circa initia morbi biliosa, is intra septimum diem judicatur; si vero tertio & quarto die taliter constituta, circa nonum morbus finitur. Quod si bulla aliquantum livescens in lingua suborta, qualis ferro candente in oleum intincto fieri solet, siquidem per initia fuit aspera, difficilior morbi continget liberatio & crises ad XIV diem procedent, sanguinem tamen exspuere necessum est. In pulmonis inflammatione lingua primo plerumque flavescit; & deinde nigrescit. Quod si circa morbi initia lingua nigrescat, ocyus morbus finitur, quam si ea tardius nigruerit. Tandem lingua dehiscit, & si digitum admoveris, adhærescit. Si in peripnevmonia lingua tota alba sit ac aspera, signum est ambas pulmonis partes inflammatione vexari; Sin vero dimidia lingua taliter constituta, qua parte apparet, istic loci etiam inflammationem esse. Si in febre linguæ bisulcum albo velut saliva obductum, indicat hæc febris remissionem, quæ continget eodem die, si, quod linguæ adnatum crassum fuerit; si id ipsum tenuius, postridie, si adhuc tenuius perendie. Equidem eadem significantur, si ante dicta circa summam linguam accidant; veruntamen significatio non adeo certa est, si lingua ita natura comparata est, ut admodum humida sit, significat talis ventriculum itidem humidum esse, eidemque crebro diuturnum alvi profluvium comitari. Si lin-

gua præter rationem mollis facta, & æger ab alvo liquida nau-
 feat, sudoreque frigido manat, indicium est vomitionis nigro-
 rum instantis. Si lingua tremula & nares rubeant, & alvus
 humida, & reliqua quæ circa pulmonem sunt, nullam judica-
 tionis significationem præ se ferant, malum est, ac celerum
 perniciosarumque purgationum prænumcia sunt. In nonnullis
 lingua tremula, alvum fore liquidam denotat: quod si in hoc
 casu lingua nigricet, mortiferum est. In aliis lingua tremula,
 instabilem mentem seu insaniam portendit. Si lingua dere-
 pente incontinens fit, aut aliqua corporis pars attonita stupet,
 signum est melancholicum. Si juveni contingat linguæ gravi-
 tas, postquam antea humuerit, signum est mortis subitanæ.
 Si lingua pustulis referta & partes corporis extremæ frigent,
 malum signum est. Si in lingua febrem acutam habentis ap-
 paruerint pustulæ, ciceribus magnitudine æquales, significant
 hæ ægrum in principio diei sequentis moriturum. Si lingua
 ægrotantis instar ovi tumida, aut si tumor linguæ nigrescit,
 mortem portendit. Hisce ex *Barchusio* desumptis adhuc ad-
 demus ex *Hippocratis* (n). *Anginosi in lingua tumores, citra
 signa trans parentes perniciosi.*

eCasulano §. 27. *E Præthi Consulani* libro supra laudato jam quoque
 de lingua sequentia vel ab illis prætermiffa, vel aliter dicta, juxta *Bar-
 chusii* compendium hic addemus. Linguam jubet inspiciendam,
 quæ nullo assumtarum rerum colore infecta sit, quæ nec abluen-
 do nec detergendo ab immunditie depurgata. Non modo su-
 periorem, sed etiam partem ejus inferiorem linguam utpote
 inflectendo, esse conspiciendam; atque id clara die, vel, si lo-
 cus, ubi æger cubat, obscurus, candela accensa. Tempora
 morborum acutorum, putat, ex linguæ inspectione cognosci
 posse. Etenim albicantem esse linguam morbi in principio:
 pallidam in augmento, flavam vel nigram in statu. Bonum
 omen

(n) Coac. prænot.

omen esse, si lingua nec sicca, nec aspera, nec fuliginosa, sed naturæ congruenter fuerit, & quasque sibi familiares actiones, prout usus exigit, perficiat. Malum ex aduerso esse, si lingua fuliginosa, arida, aspera, inflammata, tumida, præsertim si talis præsentem animi defectiōne. Linguam siccam, asperam vel nigram in principio febris accessionis denotare cruditatem morbi: aridam sine siti cum ciborum fastidio mortem. Licet fuliginosa siccaque lingua plerumque malis signis annumeretur, se tamen sæpenumero observasse, scribit, (quod & à Majoribus Medicinæ factum) complures ejusmodi linguam in febre acuta habentes in tutum evasisse. Linguam siccam febrem acutam & sitim inexplebilem denotare. Pejorem esse asperam, siccam, cujusmodi habere febre ardente, causon dicta, vel peripnevmonia, vel phrenitide laborantes. Linguam siccam solito rubicundiorē circa postremam ejus partem cum voce obscura anginam significare. Exertam in pulmonis &c. inflammatione, significare intensum cordis calorem. Si lingua magna, nigra, sine voluntate per os feratur, more eorum, qui aliquid mandunt, malum.

§. 28. Sic & ex gustu læso signa morborum petimus hodie & olim petierunt veteres, ut idem *Barchusius* (o) congeffit. Nimirum oris amarities plerumque bilis in corpore copiam prodit, quæ per vomitum apte educitur: veruntamen dicta oris amaritudo nonnunquam inediæ signum. Multitudinem vel materiam supervacua in corpore esse significat linguæ sapor carni falsæ similis, ita & acidus sapor & acerbus; nec non cæteri ingrati sapes & ructus, qui vel pisces corruptos, vel cœnum, vel aliud foetidum referunt, indicant humorum male constitutorum retundantiam. Sic acidus vel falsus cum propensione in somnum, gravitate capitis tinnituque aurium,

Signa ex
gustu læso.

(o) l. c. p. 180.

è loquela
laja.

pituita corpus exuberare: si acerbus & corpus aridum, ac ad- fuerit somnus inquietus, mœror &c. melancholiam primatum inter cæteros tenere: Indicat autem amarus, ut paulo ante monui, abundantiam flavæ bilis. Restant & signa quædam ex Hippocrate à loquela laja desumpta: ut aphonix cum exsolu- tione venientes pessimæ. Quæ aphonix incidunt ex rigore, tre- more excutiuntur. Quæ vero aphonix in febre sunt convul- sivæ, & si cum silentio fanaticæ, fiunt mortiferæ (p). Qui ex dolore sunt voce capti, crudeliter moriuntur, mentis emo- tiones cum vocis interceptione periculosæ (q): si quis ebrius voce der repente privetur, convulsus moritur, nisi febris ipsum corripuerit, aut ubi ad horam, qua crapulæ solvuntur, perve- nerit, loquatur (r). Quicumque ex improviso voce desti- tuuntur, & absque febre fuerint, iis venam secato (s). Mini- me autem signa isthæc tanquam absolute certa, demonstrativa & infallibilia habenda aut illis solis fidendum esse volo; sed potius prudenti Medico omnia in morbo perpendenda, nec un- quam uni soli fidere debet, alias innumeros committet erro- res, sicuti illi Empyrici, qui soli fidunt urinæ.

CAPUT III. THERAPEUTICVM

Magnitu-
do aucta
linguæ.

§. 29. **I**N Curatione morborum linguæ eundem, quantum fieri potest, servabimus ordinem, ut in Capite præ- cedente, propterea jam primo agendum de *magnitudine aucta*, ut actiones ejus lædat. Si hoc vitium connatum, uti exem- plum Suecicum & Walæi (17) portiones superfluas abscin- dendo, linguam legitime formarunt, & feliciter curarunt. Si
vero

(p) Hippocr. lib. 2. de Morb. (q) in Coacis.

(r) Sect. V. aph. 5. (s) Lib. 2. Epidem.

vero a morbo lingua valde excrevit vix operatio talis suaden-
da. *Lingua duplex* videtur omnem respicere medelam; nisi sin-
gularis conformatio, aliæque circumstantiæ auxilium aliquod
indigent. Si ab *inflammatione* lingua valde intumuit, mor-
bus curandus ut inflammatio, nimirum Venæ sectione, præser-
tim in raninis & jugularibus instituta, scarificatione, purga-
tione antiphlogistica subjuncta, deinde aliis medicamentis an-
tiphlogisticis, pulveribus terreis & nitrosis, mixturis & ju-
lapiis refrigerantibus, potuque aquoso. Externe conducunt
collutiones oris frequentes refrigerantes, vel ex decoct. hord.
rosar. prunell. malv. &c. vel ex aquis stillatitiis plantag. pru-
nell. fl. sambuc. rosar. cum syrupo quodam refrigerante acidi-
usculo, ut syrup. diamor. ribesior. cerasor. acidor. cum pauco
nitro vel spiritu vitrioli, aliave gargarismata, quæ in tonsilla-
rum & faucium inflammatione conducunt, quæ æger sæpius
in ore teneat. Si vero inflammatio resolvi nequeat, & *in
abscessum tendat*, conducunt gargarismata emollientia, ex
malva, althea, verbasco, ficibus cum aqua vel lacte parata,
addito melle rasato, & simulac maturus est (quod ex mollitie
& fluctuatione puris cognoscitur) si non sponte rumpitur, a-
periat scapello, ut pus mature evacuetur; postea mundifica-
tur & simul rursus consolidatur, continuatione prædicti gar-
garismatis, & frequenti applicatione mellis rosati ope penicilli
vel linamenti.

§. 30. Si tumor pituitosus sive œdematosus, linguam infe-
stat, conducunt non solum iteratæ purgationes per alvum, sed etiam medicamenta resolventia & diaphoretica, præsertim
M. S. Tinct. Bezoard. Essent. scord. succini &c. decocta lignorum,
aut infusa pugillaria, ex lignis, radicibus & herbis resolventi-
bus parata, calide sæpius sorbilata, ex quibus etiam garga-
rismata idonea fieri possunt. Proficua etiam hic esse censemus
apophlegmatizantia, ut masticatio mastichis, cinamomi, radi-

Tumor pi-
tuitosus.

cis pyrethri, herb. nicotianæ, imo ipse fumus hujus herbæ non erit inidoneus. Corpus contra frigus defendatur, & in libera perspiratione conservetur. *Tumor in ptyalismo mercuriali* oriundus, minuitur primo potu diluente calido v. g. ptisana, vel decocto aut infuso lignorum, ad humores viscidiores, fluxiles reddendos, atque abstinencia ab ulteriori Mercurii usu. Si hæc non sufficiant & tumor augeatur, purgans aut clyisma revelens exhibeatur. Si a *venenis assumtis*, hæc prius sunt expellenda, copiosus potus diluens calidus est assumendus, & gargarismata in inflammatione proficua sunt usurpanda.

*Scirrhi
& cancri
occulti.*

§. 31. *Scirrhi & cancri linguæ*, si totam vel saltem magnam ejus partem occupant, nullam prorsus medelam admittunt, si vero parvi, & forte dens inæqualis & pungens causam constituit, hic mature evellendus, aut apex lædens limandus, ut irritatio externa tollatur. Ast quando talis dens malum non produxit, sed scirrhus parvus sponte oriatur, medicamentis parum effici potest, sicut in aliis scirrhis, imprimis quia lingua medicamenta, alias in scirrhis proficua, non fert, neque alia methodus nota applicandi remedia idonea: verum præstat exiguum scirrhum intempestiva medicamentorum applicatione non laceffere, & ab omni irritatione abstinere, ne in cancrum degeneret; & potius convenienti victus ratione incrementum ulterius præcaveri debet, sic per longum tempus imo per totam vitam parvos scirrhos sine notabili incommodo sæpe gerunt. Quod si vero ex molesto pruritu in dolorem mordacem abeunte, constat scirrhum in carcinoma abire, res utique periculosa est, eaque tanto periculosior, quo tumor canerosus major; neque in medicamentis ulla est fiducia, tamen si parvus & mobilis, præsertim in anteriori linguæ parte situs, in matura extirpatione aliqua spes est: quæ hic ita adornanda, ut prehensa lingua integumenta ejus usque ad carcinoma, ampla satis plaga incidantur, & postea integrum a partibus sanis resecetur. Si vero

Ranula. §. 34. *Ranula*, quamvis à *Celfo* (x) inter abscessus ponatur, vix tamen resolvi & raro ad suppurationem deduci potest, imprimis quoniam medicamenta aliàs huic fini dicata, ut emplastra & cataplasmata commode hic applicari nequeunt: imò in infantibus, ne quidem gargarismata. Alias in adultis chirurgi commendant 1) gargarismata aut decocta resolventia & cataplasmata sub mento applicata; quibus vero, si non cedat, 2) gargarismatibus & cataplasmatibus ex herbis emollientibus ficibus & passulis suppurationem producere student, qua facta, abscessum aperiunt, nisi sponte rumpatur, ut alium abscessum, & melle rosato curationem absolvunt. Quia vero & hæc raro obtineri potest, propterea optimum ac frequentissimum remedium est, ut operatione chirurgica tollatur. Et quia tumor hic ex cysticorum est genere, proprio inclusus folliculo, multi suadent integram ejus cum toto folliculo extirpationem, id quod etiam faciendum esse existimamus, si fieri potest; verum cum folliculus ut plurimum sit valde tenuis, neque propter angustiam loci satis commode accedere liceat, metusque sit læsionis ductuum salivalium Warthoni nervorum aut vasorum raninorum, raro totus excindi solet, sed usitatius est tumorem mature ampla incisione aperire, lingua prius adlatus inclinata, ut sic eo melius locus apertionis conspici possit, nec ductus salivales aut vasa linguæ temere lædantur. Aperto tumore contenta materia plerumque sponte effluit, & tumor subito concidit: ubi vero tenacior est, leni pressione exitum adjuvamus. Ne autem redeat hic tumor, quod sæpius fit, nisi quoque folliculus ejus tollatur, sicut in aliis cysticis, cavitas aperta sæpe abstergi debet, vino albo & melle rosaceo, aut sirup. diamor. vel melle rosato, cui ad notabilem acorem spiritus vitrioli sit instillatus, aut aluminis pulvis additus: huic postea linteolum bacillo alligatum immergitur, eoque cavitas aliquo-

---

(x) Libr. 7.

aliquoties quotidie paulo durius extergitur, donec membrana folliculi consumpta sit, postea solo melle rosato vulnus facile sanescit. Notandum quod, licet omnibus rite peractis, tumor tamen sæpe resurgat; quo vero in casu eadem operatio iteranda, donec tandem cystis radicitus extirpata nullum novum tumorem producere valeat. Tumor hic aliquando duriusculus & quasi inflammatorius est atque a suppuratione non abhorret: quapropter antequam aperiatur, tentari potest suppuratio methodo supra descripta, vel lacte calido & ficu tosto sæpe in ore detentis, applicato simul emplastro vel cataplasmate suppurante sub mento, & quando pus percipitur, aperiatur, mundetur & consolidetur, ut alius abscessus, sic ab humore putrescente cystis quoque destruitur, & morbus solvitur. Si *Atheroma* vel *Atheroma* alius tumor cysticus in lingua occurrat, eodem modo ac ranula esset curandus.

§. 35. *Calculos* in vel sub lingua natos suppuratione facta sponte excidere observarunt *Forestus* (y) & *Pläterus* (z) quod si sponte non fiat, eos sectione tolli posse, notarunt *Abenzoar*, *Joubertus*, *Forestus*, *Blasius*, notante *Bartholino* (a), qui & ipse tales Patavii exemtos vidit. Contra *pustulas in lingua urentes* egregius est ☉ Bli, si eo solo vel melle rosato temperato subinde tangantur. Tinctura martis solaris laudatur in M. N. C. (b). *Lingua instar ligni arida*, vix sanationem admittit, nisi forte levior adhuc sit gradus, ubi gargarismata emollientia adhiberi possunt.

§. 36. *Vulnera lingue minora* ab instrumento acuto vel morsu excitata, præsertim si tantum mediam partem transeunt, oris integris, egregie sanat oleum amygdalarum dulcium cum saccharo canto mixtum & sæpe pluma illitum. In majoribus ubi tamen pars fissa corpori adhuc cohæret, si manus accessus datur, chirurgi futuram suadent, & quidem mature institutam, quia sine hac vix coeunt, applicato postea medicamento prædicto

(y) Obs. 26. lib. 14. (z) Obs. 1 b. 3. p. 896. (a) Anat. cap. de lingua. (b) Dec. III. Ann. II. p. 21.

dicto vel oleo myrrhæ per deliquium, vitatis simul loquela & manducatione. Quo majora vero sunt illa vulnera eo difficilius procedit curatio; ope tamen futuræ sanationem facilem pollicetur, *Paræus* (c) si corpus linguæ linteo molli, ne lubricitate sua elabatur, minister sedulus arcte teneat, & chirurgus inferne superneque adactis acubus consuat, ubi, quando satis fuisse visum est, filum proxime nodum exsecabit, ne, si longius sit, in dentium interstitiis inter masticationem implicetur, & consutarum partium lacerationem inferat. Hordeatis interim, amygdalatis, gelatina, ovorumque vitellis æger nutriendus: ore saccharum rosarum aut syrupum cydoniorum sæpius versabit, talia enim medicamenti & agglutinantis vicem subeunt, sicuti experientiâ, non a Magistris, neque ex libris se didicisse asserit: Assertumque exemplis probat insignibus. Idem affirmat & comprobat magnus ille Chirurgus *M. A. Severinus* (d). Si glandibus plumbeis læsa, pars demta resarciri nequit, sed modo laudatis medicamentis vulneri cicatrix inducenda, quam etiam ipsa saliva semper præsens egregie promovet. Si a vulnere ingens adest *hemorrhagia* alcohol vini, aut alio styptico idoneo compescenda.

Cum substantiæ jactura.

§. 37. Substantiæ jactura resarciri arte nequit; attamen linguam resectam renasci observarunt, *Horstius* (e), *Rayerus* (f), & *Thiermairius* (g), qui linguam innocenti abscissam renatam memorat, prout ex *Celeb. Valentino* (h) Præceptore nostro honoratissimo didicimus. Instrumentum quoque curiosum, quo illi, qui ob amputatam insignem linguæ portionem fari nequeunt, ad verba articulate proferenda uti possunt, in figura oculis subjicit *Paræus* (i) asseritque illud tam à se quam ab aliis feliciter fuisse adhibitum. Atque mirabilem recenset casum, qui ansam dedit huic inventioni, dignus ut huc a nobis transferatur.

(c) Oper. Chirurg. lib. IX. cap. XXVII. (d) de Efficac. Med. cap. 125. (e) lib. III. Conf. & Epist. Sect. 1. (f) Append. M. N. C. Dec. I. Ann. III. (g) Confil. Med. L. 2, cap. 13. (h) Chirurg. med. p. 97. (i) lib. XX, cap. V.

feratur. Cuiusdam linguae insignis portio resecta fuerat, ex qua infans totum triennium mansit; contigit aliquando, ut dum in agris cum falcariis ex scutula lignea biberet, ab aliquo circumstantium titillaretur, titillatum non ferens, subito in voces articulatas & intelligibiles erumperet, id ipse miratus & rei novitate tanquam miraculo delectatus, eandem scutulam eodem, quo ante situ, in os indidit, planeque tum & articulate sic loquebatur, ut ab omnibus intelligi posset. Itaque diu postea in sinu semper habuit scutulam ad sensa mentis proloquenda: quousque tandem artium magistra & ingenii largitrice necessitate suadente, excidi sibi & affabre fieri instrumentum ligneum curavit, quale apud Paræum (k) depictum cernitur, quod semper ex collo appensum circumferebat, tanquam unicum mentis interpretem, & loquelæ ministrum.

§. 38. Ulcera linguae variam requirunt curationem; cancrosa tractantur, ut supra de cancro dictum est. Alia ulcera si cum inflammatione, melle rosato & syrup. moror. cum pauco alumine aut spiritu vitrioli curantur. Elui etiam sæpe debet os vino & melle. Ulcera à combustione, mel rosar. mucilag. sem. cydon. aut ol. amygdal. dulc. sanat. A dente pungente, quæ proveniunt, curantur 1) apicis dentis ope limæ ablatione, vel evulsione, & 2) litu modo dictorum medicamentorum; nisi enim tale pungens mature tollatur, cancrosa ulcera excitare potest.

§. 39. Aphtharum curatio, si benignæ & sparsæ magis, non adeo difficilis est: sed si 1) os aqua prunellæ & syrup. moror. addito ☉ vel ☿ u ☽ li sæpius abstergitur, 2) laxans idoneum exhibetur, 3) pulveres absorbentes pro acrimonia temperanda dantur, brevi sæpe sanantur. Succus raparum recens expressus, item succus sedi majoris pro absterfione linguae egregie quoque conducunt: si infans adhuc lactatur, nutrix bonam servet diætam, & præcipue à vino aliisque calefacientibus absteat. Si vero peioris sunt indolis sive malignæ, quod ex aliis pravis adjunctis symptomatibus cognoscendum, præsertim fe-

Ulcera.

Aphthæ.

(k) loco citato.

bri putrida, crustaque alba, densa, tenacissime faucibus & toti oris cavo adhærente, curatu sunt difficiles & sæpe lethales; Imo si flavæ, lividæ aut nigræ evadunt, gangrænosæ, & pessimæ sunt. In curatione ad acrimoniam hanc temperandam & crustam solvendam remedia præcipua sunt, 1) largior potus calidus, aqueus, diluens, resolvens, abstergens cum paucis nitro, 2) collutiones oris similes continuo usurpandæ, admixto melle rosaceo.

Paralysis
linguæ.

§. 40. *Symptomatum linguæ actionis læsæ*, primo loco hic ponamus *motum ejus abolitum, & sic simul loquelam sublatam*, quod symptoma *linguæ paralytin* vocant, (Celsus (1) linguam resolutam) oriundam à denegato spirituum influxu in musculos linguæ, nunc in aliis morbis, ut in apoplexia, syncope, casu ab alto, percussione, animique affectibus vehementibus; nunc per se. In curatione hujus mali requiritur, ut causa influxum spirituum in nervos impediens tollatur, & liber fluxus restitatur. Hoc autem fit vario modo pro causæ varietate: Nam si apoplexia, syncope, casus ab alto, percussio aliique morbi conjuncti, hi secundum methodum ipsis debitam prius curandi; si vero paralytis linguæ sola supersit, à causa quacunque relicta, interne eadem medicamenta, quæ contra paralytin in genere profunt, ut attenuantia, aromatica, cephalica, nervina, Essentiæ, spiritus, vinum aromatibus imprægnatum, infusa aromatica, olea destillata, salia fixa & volatilia, interpositis sudoriferis & purgantibus imò quandoque emeticis. Speciatim vero cum Poterio quidam laudant R um O li cephalicum & specificum ejus stomachicum. Externe linguæ applicanda, quæ penetrandi, stimulandi & simul confortandi virtute prædita sunt, ad spiritus alliciendos, cui fini dicata sunt potissimum olea destillata valde penetrantia, præsertim oleum destillatum succini, caryophyllorum, cinamom. salviæ, majoranæ, rosmarin. similesque spiritus linguæ sæpius applicati; sic & manducatio frequens sinapi, cinamom. caryophyll. cardamom. aliorumque

aro-

(1) lib. IV. c. 3.

aromatum aut acriorum, egregii est usus. Commode olea laudata vel per se illini, vel in forma quoque elæosacchari linguæ sæpius imponi & soluta deglutiri tandem possunt. *Celsus* (m) optime commendat gargarisma ex aqua, in qua vel thymum, vel hyssopum, vel nepetha decocta sit; & Caput, ait, os & ea, quæ sub mento sunt, & cervicem vehementer perfricare, lasere linguam linere, magna vi luctari, ut verba exprimantur; excreri retento spiritu, caput sæpe aqua frigida perfundere, & nonnunquam vomere oportet. Paralysis linguæ feliciter curata in M. N. C. (n) describitur, nimirum: ℞. Ol. Majoran. ʒʒ. Ol. succin. ʒj. Ol. anth. ʒʒ. balsam. vit. gt. v. M. D. pro lingua sæpe linenda, atque interne liquor. C. C. succinat. it. Sal volat. oleos. Sylv. assumendo.

§. 41. Si actio linguæ ob frænulum nimis protractum læditur, sectione chirurgica succurrendum, quæ vero frænuli solutio non in omnibus infantibus est necessaria, sicuti e vulgo multi existimant, sed tantum ubi lingua ita ligatur, ut infans eam ex ore exercere nequeat, & sic nec rite sugere nec deglutire, nec ætate accrescente articulate loqui possit: quod vero ex mille vix uni contingit infanti. Quod si vero tale p. n. frænulum occurrat provide dissecandum, ut lingua liberio-rem motum acquirat. Hoc fit linguæ extremo manu sinistra elevato interventu linteoli, ne tam facile gliscat, & ligamentum membranaceum inter venas raninas & ductus salivales inferiores, nunc una, nunc pluribus incisionibus, prout utilissimum judicatur, ope forficis inciditur, ut naturali constitutioni quam simillimum evadat, magna cura habita, ne pars carnea, ductus salivales, arteriæ linguæ aut venæ raninæ lædantur, unde periculosa symptomata provenire possunt: recensentque *Mauriceau* (o) & *Dionis* (p) exempla infantum ob læsa vasa linguæ ex hæmorrhagia post hanc operationem mortuorum.

(m) Libr. 4. cap. 3. (n) A. VII. & VIII. p. 155. (o) Maladies des femmes grosses Lib. III. cap. 30. & observat. 301. (p) in chirurg. cap. de frænulo linguæ.

Si igitur casu læduntur, ne ex hæmorrhagia damnum sequatur, linteolum aceto vel alio liquore styptico imbutum aliquoties iis applicandum, vel Θ lum aut ferrumentum ignitum suafu *Hildani* (q) admovendum, donec hæmorrhagia cesset. Alii in hac operatione, quoniam ob angustiam oris digitis haud commode accedere licet, malunt linguam ope singularis furcillæ obtusæ elevare & sustinere, quando frænulum incidunt, sicut apud *Scultetum* (r) & *Mauriceau* (s) videri potest. *Celsus* (t) extremam linguam vulsella apprehendendam, sub eaque membranam incidendam esse docet: quo facto nutrix aliquoties in die digito melle rosato imbuto vulnusculum linat. Si lingua arctius ligata, ut nec exeri nec rite moveri queat, sine aliquo p.n. frænulo, nulla sectio est instituenda, ne convulsiones, hæmorrhagiæ aut alia mala inde proveniant, sicut ab *Empyrico* temere factum est, teste *Hildano* (u). *Riolanus* (x) à frænulo male secto convulsiones observavit, & *Dolæus* (y) à læsis ductibus salivalibus ptyalismum continuum annotavit. Hinc *Aquapend.* (z) monet, ne temere ad hanc operationem nos accingamus (etiam si facillima à nonnullis habeatur) quia perperam instituta, gravissima symptomata creare potest. Sic etiam *Roonbuisen* (a) cavendum præcipit, ne frænulum breve admodum & crassiusculum aut carnosum temere secetur, quia facile arteria aut nervus læduntur. Denique notandum, quod quædam obstetrices, in quovis infante recens nato, frænulum unguibus lacerare tentent, sed quia lacerando sæpe inflammationes, ulcera, convulsiones aliaque symptomata mala excitarunt, sicut testantur (b) *Hildanus*, *Gregorius Horstius* (c) & *Scultetus* (d) hinc à prava hac consuetudine sunt dehortandæ.

§. 42. Sz

(q) obs. 28. cent. III. (r) Tab. XI. fig. VII. & Tab XXXIII. fig. IV. (s) loco citato. (t) lib. 7. cap. XII. (u) loc. cit. (x) lib. IV. Antropograph. cap. 8. (y) Encyclopæd. chir. L. I. cap. 18. (z) oper. chir. (a) part. 1. obs. II. (b) centur. III. obs. 28. (c) Oper. Med. Tom. III. p. 116. (d) obs. 30.

§. 42. Si aponia à lingua nimis crassa aut solito breviori aliove simili vitio connato oritur, eam mutare arte non possumus, adeoque insanabilis est. Sic etiam si ob linguam resectam, sclopetis ablatam, aut alio casu amissam loquela aboletur, in arte medica nulla medela nota est, nam quod juveni illi apud Tulpium, cui lingua fuit resecta, de quo supra (22) dictum est, loquela fuerit restituta extraordinariis accensendum. Si loquela læditur à tumoribus, ranula, vulneribus aliisque causis in sensus incurrentibus, ex jam dictis medela patebit.

aphonia a lingua mala conformatione.

§. 43. Si loquela depravata est hesitantia, balbutie, aut titubantia vitio nervorum malæ conformationis, nimix amplitudinis, crassitie, longitudinis aut brevitatis, vix medelæ locus est. Si vero ob nimiam laxitatem & humiditatem, evacuantia, exsiccantia & roborantia multum valebunt; contra, si siccitate aut rigiditate, humectantia, collutiones oris frequentes emollientes & potus aquosi palmaria erunt remedia. Si à frænulo male se habente, ab incisione chirurgica auxilium petendum. Si à terrore aut motibus convulsivis, nervina proderunt.

Loquela depravata &c.

§. 44. In gustu abolito, si vitium connatum & ex mala conformatione oriatur, sicuti in vitivoracis exemplo (11) immedicabile est. Si vero gustus abolitus vel imminutus est defectu spirituum in ægris debilibus, curato prius morbo principali, roborantibus & analepticis tandem restituitur. Si ab obstructione nervorum eadem conducunt, quæ contra paralyin laudavimus. Si papillæ nerveæ crusta viscida glutinosa obsitæ sunt, ut objecta sapida percipere nequeant, spatula, cochleari vel alio idoneo instrumento abradenda, abstergendaque sæpius lingua melle rosato ☉ Oli imprægnato, sicut lippis & tonsoribus notum est.

Gustus abolitus.

§. 45. In gustu depravato, amaro, falso, acidoque &c. conducunt, (nisi quid vetat) vomitoria, purgantia, stomachi-
 ●, amara, salina alcalina; & ubi acidum peccat, absorbentia;
 acida

Gustus depravatus, amarus, falsus, acidus.

acida vero ubi nidorosus aut urinosus est sapor: adjuncta simul diæta congrua, & causæ contraria.

Retinenda læsa. §. 46. *Si excernenda retinentur* p. n. in lingua, & in crustas viscidas aut aphthosas desinunt, tollendæ sunt methodo (39 & 44) descripta.

Excernenda læsa. §. 47. *Si retinenda excernuntur* p. n., uti supra de hæmorrhagia in venæ sectione infelici, atque de simili frænuli sectione dictum (24): linteolum aceto vel liquore quodam styptico ebruum aliquoties applicandum, donec hæmorrhagia remittat. Si forte hæc non sufficiant, frustum fungi ischæmi (vulgo crepitus lupi appellati) aliquamdiu admovendum, aut frustum vitrioli aut aluminis, vel in casu desperato ipso ferro candente vas apertum inurendum.

Qualitates mutatae corrigendæ. §. 48. *Ratione qualitatum visibilium mutatarum, si pallor & albor* à frigidis pituitosis humoribus proveniunt, unde gustus læsio oriatur, conducunt medicamenta attenuantia, & resolventia, amara, aromatica, salina & quæcunque (44) laudavimus interpositis purgantibus maxime mercurialibus. Lingua sæpius a pituita linteo & cochleari aut alio instrumento idoneo liberetur, nec non foliis atque decocto salviæ fricetur, donec ad naturalem statum redeat. Sin vero *in febribus lingua alba*, feбри cum primis debita methodo prospiciendum, præsertim potus diluens aqueus sufficiens concedendus, gargarismatibus refrigerantibus nitosis os est gargarizandum, & imprimis lingua sæpe abluenda, prout in aphthis jam indicatum est. Et hæc eadem primaria quoque sunt remedia, si in febribus ob æstum *lingua sit flava, nigra, aspera & fissa*, nam si modo febrim rite curamus, hæc linguæ symptomata quoque cedent. De *Saporum peregrinorum* salforum, amarorum, acidorum &c. curatione nihil hic dicturi sumus, quia jam supra (45) pro virili de ea egimus.

FINIS.